

Wojciech Wiesner

AKADEMIA WYCHOWANIA FIZYCZNEGO WE WROCŁAWIU

IMPREZY KULTURALNE ORGANIZOWANE NA TERENIE CYSTERSKIEGO ZESPOŁU KLASZTORNEGO W LUBIĄŻU I ICH ZNACZENIE DLA TURYSTYKI

Abstract

Cultural events held in the Cistercian Abbey in Lubiąż and their significance for tourism

The monastery and palace complex in Lubiąż is a magnificent example of Baroque art in Lower Silesia and part of the highest quality European cultural heritage. It owes its glory to the Cistercians. However, over the last two hundred years, the condition of the buildings has gradually deteriorated, with the Second World War and the post-war period being particularly destructive. Today, various forms of promotion are sought to save the Lubiąż Abbey; these include commercial and cultural events like the Electrocity Festival or concerts during the Wratislavia Cantans Festival. A question arises whether these events can have any major impact on the restoration of the site. Is there a link between them and the development of tourism in Lubiąż? The author's reflections are based on an analysis of the available source information, on a free-form interview with the President of the Lubiąż Foundation, and on a survey performed among the participants of the Electrocity Festival held in the former Cistercian Abbey. In addition, the article demonstrates the value of the historic monument of Lubiąż and of its Cistercian heritage.

Key words: Cistercians, Lubiąż, Electrocity Festival

Słowa kluczowe: cystersi, Lubiąż, Electrocity Festival

WPROWADZENIE

Kompleks klasztorno-pałacowy w Lubiążu jest wspaniałym przykładem sztuki barokowej na Dolnym Śląsku. Stanowi dobro kultury europejskiej najwyższej klasy, zwłaszcza że zaznaczyły się tu wpływy wielu idei i wydarzeń historycznych. Do świetności doprowadzili go cystersi, którzy łączyli wartości religijne i duchowe z pracą oraz doskonałym przygotowaniem gospodarczym. W efekcie powstał obiekt porównywalny do największych budowli sakralnych na świecie. W skład kompleksu wchodzi klasztor, pałac opata, dwa kościoły, szereg budynków gospodarczych i administracyjnych oraz obszerny plac klasztorny.

Na przestrzeni ośmiu stuleci klasztor przechodził różne koleje losu – to rozwijał się, to upadał, w zależności od historycznych uwarunkowań. Największy rozwój urbanistyczny kompleksu rozpoczął się w połowie XVII w., kiedy zyskał on swój obecny, barokowy kształt. W ostateczności historia obeszła się jednak z zabytkiem w sposób nieubła-

gany. Zniszczenia dokonały się w okresie ostatnich 200 lat, z chwilą objęcia Śląska przez Prusy. Do ostatecznej ruiny doprowadziły go czasy II wojny światowej i okres powojenny – działania nazistów i wojsk radzieckich, brak gospodarza w okresie powojennym, dewastacje, grabieże, kradzieże bezcennych dzieł sztuki i fatalne w skutkach decyzje polityczne (Szlak Cysterski w Polsce. Historia...).

Mimo znacznych zniszczeń jest to niewątpliwie nadal obiekt imponujący i piękny. Od kilkudziesięciu lat podejmowane są więc starania o odrestaurowanie poszczególnych budynków kompleksu. Potrzebne są do tego olbrzymie środki finansowe, których zazwyczaj brakuje. Według Skrzywanika odbudowa kompleksu i nadanie mu nowej funkcji to w przybliżeniu koszt około 300 mln zł (Wieczorek 2009). W roku 1989 powstała Fundacja Lubiąż, która zebrała w ciągu pierwszych lat działalności ponad 17 mln zł (Sołdek i Skrzywanek 2009). Z ponad 300 komnat odrestaurowano jednak dopiero kilka.

Aby więc utrzymać kompleks w Lubiążu i prowadzić jego dalszą restaurację, poszukuje

się różnych form promocji, do których należy organizowanie imprez komercyjnych i innych eventów. Są to m.in. festiwal Elektrocity czy koncerty festiwalu Wratislavia Cantans. Dnia 28 maja 1997 r. przyleciał do Lubiąża nawet Michael Jackson (Antczak 2009), nic jednak dla Lubiąża z tej wizyty nie wynikło.

Można w tej sytuacji mieć wątpliwości, czy takie działania są celowe. Powstaje pytanie, czy imprezy kulturalne organizowane na terenie cysterskiego zespołu klasztornego w Lubiążu mogą mieć istotny wpływ na proces rewitalizacji tych obiektów. Czy organizowanie imprez komercyjnych w byłych pocysterskich obiektach sakralnych przekracza granicę między sacrum a profanum? Ponadto pojawia się problem związku wspomnianych imprez z rozwojem turystyki na terenie zespołu klasztornego w Lubiążu.

CEL I METODY BADAŃ

Celem artykułu jest poznanie zależności między imprezami kulturalnymi organizowanymi na terenie zespołu klasztornego w Lubiążu a rozwojem turystyki w tym miejscu i procesem rewitalizacji obiektów opactwa pocysterskiego. Niniejsza praca ma charakter rozważań i refleksji nad przyszłością zdekapitalizowanych obiektów kultury. Stanowią one przecież dla turystyki wartość antropogeniczną. Jest to problem nie tylko Dolnego Śląska, ale i całej Polski. Artykuł ma także przypomnieć zabytek i dziedzictwo pocysterskie w Lubiążu oraz zwrócić uwagę na ich wartość.

Rozważania oparto na analizie dostępnych informacji źródłowych, na wywiadzie swobodnym przeprowadzonym z Pawłem Skrzywankiem¹ oraz na badaniu sondażowym wśród uczestników festiwalu Electrocity, odbywającego się na terenie cysterskiego kompleksu (Osiał 2014).

¹ Paweł Skrzywanek, absolwent Instytutu Historii Uniwersytetu Wrocławskiego, działacz społeczny i katolicki, były dyrektor Wydziału Kultury Urzędu Miasta Wrocławia (1991–1994), członek Rady Ochrony Zabytków Narodowego Centrum Kultury (2004–2008), prezes Fundacji Lubiąż (2004–2013) i członek jej Rady Naukowej.

HISTORIA OPACTWA CYSTERSÓW W LUBIĄŻU

Cystersi zostali sprowadzeni do Polski w połowie XII w. Pierwsze klasztory cysterskie na ziemiach polskich powstały w Brzeźnicy (1149–1153) i w Łeknie w pobliżu Wągrowca (1143). W XII w. powstały ponadto opactwa w Łądzie (1153), Kołbaczu (1174), Sulejowie (1176), Wąchocku (1179), Koprzywnicy (1185) i Oliwie (1186). W XIII w. założono klasztor w Trzebnicy (1202, pierwszy w Polsce klasztor żeński), podkrakowskiej wówczas Mogile (1222), Kamieńcu Żąbkowickim (1222) i Henrykowie (1227)².

Cystersi wywodzili się z Francji, a wspólnoty żeńskie rozwijały się zwłaszcza w Niemczech, także na Śląsku. Zakon został założony przez św. Roberta z Molesme w 1098 r. w Cîteaux obok Dijon w Burgundii. Swoją rozkwit duchowy i gospodarczy zawdzięcza św. Bernardowi z Clairvaux³. Od początku zaistnienia zakonnicy wyznawali zasadę „Ora et labora” („Módl się i pracuj”), gdyż ich działania, oprócz sfery duchowej, obejmowały aktywność gospodarczą (Szlak Cysterski w Polsce. Historia...). Wraz z pojawieniem się cystersów następował rozwój nauki, kultury, medycyny, rzemiosła i rolnictwa.

Cystersów sprowadził do Lubiąża książę Bolesław I Wysoki 16 sierpnia 1163 r. w miejsce zajmowane wcześniej przez zakon benedyktyński. Gród był usytuowany przy jednej z najstarszych przepraw rzecznych przez Odrę. Zachował się dokument z 1175 r., w którym książę Bolesław nadaje cystersom określone dobra (Opactwo...). Bolesław Wysoki zmarł w roku 1201 i został pochowany w kościele klasztornym, który jest nekropolią Piastów Śląskich.

Klasztor w Lubiążu powstał jako jeden

² Więcej informacji na temat obecnych ośrodków cysterskich w Polsce – zob. załącznik.

³ Najznamienszy przedstawiciel cystersów, który w wybitny sposób przyczynił się do rozwoju zakonu. Św. Bernard był twórcą doktryny duchowej zakonu i wywarł wielki wpływ na duchowość europejską. Swoim zaangażowaniem społecznym i politycznym łagodził największe konflikty ówczesnej Europy. Osobiście założył 67 opactw. W roku 1830 został ogłoszony doktorem Kościoła (Ojcowie...).

z pierwszych. Jego dochody pochodziły z targów, karczm, młynów, przepraw na Odrze, praw do połowu ryb, folwarków, dziesięcin. Mnisi lubiący zajmowali się ogrodnictwem, sadownictwem, pszczelarstwem, rybołówstwem, uprawą winnej latorośli. Posiadali także własne młyny, jatki mięsne i kramy chlebowe. Handlowali ponadto solą i śledziami sprowadzanymi bez cła z Pomorza. Klasztor należał także do spółek przedsiębiorstw górniczych (Szlak Cysterski w Polsce. Historia...).

Kolejne losy klasztoru wpisują się w burzliwą historię Śląska. Najazd Tatarów, reformacja, najazdy husytów, wojna trzydziestoletnia, najazd Szwedów, a później wojny śląskie powodowały zniszczenia i grabieże majątku lubiąskich cystersów. Dopiero po zakończeniu wojny trzydziestoletniej rozpoczął się w dziejach Lubiąża okres największego rozwoju. Rozbudowę klasztoru w stylu barokowym rozpoczął opat Arnold Freiberg (1649), a jego dzieło kontynuowali kolejni opaci, m.in. Reich, Bauch czy Beyer. Nadeszły lata prosperity, a zakonnicy zajmowali nawet stanowiska profesorskie we wrocławskich szkołach.

Barokowy zespół klasztorny w Lubiążu należy do największych opactw cysterskich na świecie. Ze względu na monumentalność porównywany jest nawet z renesansowym Escorialem czy Wersalem. Kompleks ma powierzchnię prawie trzykrotnie większą od zamku na Wawelu (Bonek i Ringart 2012). Powierzchnia samych dachów to około 2,5 ha, a długość fasady wynosi 223 m – jest to najdłuższa fasada barokowa w Europie.

Stopniowy upadek świetności zakonu i kompleksu klasztornego rozpoczął się z chwilą nastania epoki pruskiej na Śląsku. Nałożone przez króla Fryderyka II kontrybucje, podatki i wymuszone pożyczki spowodowały zadłużenie klasztoru. Okres ten zamknęła sekularyzacja opactwa w 1810 r., która zmusiła cystersów do opuszczenia Lubiąża. Cały majątek, w tym 60 wsi, 30 folwarków i inne dobra, zostały przejęte przez państwo pruskie. Dzieła sztuki, m.in. prawie 500 obrazów, w tym 60 dzieł Willmanna, wywieziono do galerii we Wrocławiu. Pomieszczenia klasztorne i gospodarzce przeznaczano na cele wojskowe, szpitalne i magazynowe. Kościół przekazano gminie protestanckiej, która użytkowała go do 1945 r. (Sołdek i Skrzy-

wanek 2009, Szlak Cysterski w Polsce. Historia...).

W czasie II wojny światowej mieściła się w Lubiążu fabryka broni, a do roku 1948 – szpital Armii Radzieckiej. Okupacja wojsk radzieckich spowodowała wielkie i wręcz barbarzyńskie zniszczenia, łącznie z profanowaniem zwłok książy i zakonników w kryptach. Od roku 1950 w pomieszczeniach klasztornych znajdowały się różnego rodzaju magazyny (składnica książek, magazyny muzealne, sale wystawowe). Część budynków rozebrano. Brak gospodarza sprawił, że obiekty uległy dekapitalizacji i grabieży.

ZESPÓŁ KLASZTORNY W LUBIĄŻU

Obecnie w skład kompleksu klasztornego w Lubiążu wchodzi następujące obiekty:

- Kościół Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny

Został wybudowany w XIII w. w stylu gotyckim, a w latach 1672–1681 poddany gruntownej przebudowie w stylu barokowym. Po kasacie zakonu przestał pełnić funkcje sakralne. Jego powierzchnia wynosi 1703 m², a kubatura 44 000 m³. W ramach prac konserwatorskich w obiekcie wykonano nowe pokrycie dachu, naprawiono i uzupełniono witrażowe okna, położono nową kamienną posadzkę. Kościół przewidziany jest do adaptacji na obiekt o charakterze kulturalnym, w którym prezentowane będą wystawy i organizowane koncerty.

- Pałac Opatów

Wybudowany w latach 1681–1699, o trzech kondygnacjach nadziemnych, podpiwniczony, pokryty wysokim, dwuspadowym dachem. Skrzydło północne ma długość 118 m, szerokość 18 m; zachodnie – 96 m. Powierzchnia to 6350 m², kubatura – 87 800 m³. Stan techniczny obiektu jest dobry. Przewiduje się tu organizację centrum konferencyjno-szkoleniowego. Odrestaurowana Sala Książęca i większość innych sal nadaje się do adaptacji na sale seminarijne.

- Klasztor

Barokowy budynek klasztorny został wzniesiony w latach 1692–1710. Skrzydło zachodnie ma długość 101 m. Poza dużymi salami reprezentacyjnymi – refektarzem i biblioteką – na każdej kondygnacji znajduje się

ponad 30 pomieszczeń o powierzchni 24–50 m². Cała powierzchnia klasztoru wynosi 6402 m², a jego kubatura to 190 000 m³. Stan techniczny budynku jest dobry – po remoncie zabezpieczającym. Klasztor doskonale nadaje się na hotel o wysokim standardzie.

- Kościół Świętego Jakuba

To najstarsza budowla w kompleksie. Kościół został zbudowany przez benedyktynów przed przybyciem cystersów do Lubiąża. Obecny kształt uzyskał w latach 90 XVII w. Był kościołem parafialnym dla świeckich pracowników klasztoru, a po sekularyzacji został przekazany gminie ewangelickiej. Obiekt obecnie jest nieczynny, wymaga remontu zabezpieczającego (Fundacja...).

- Budynki gospodarcze:

- budynek bramny z 1601 r., obecnie zamieszkały – wymaga przeprowadzenia prac konserwatorskich;

- dawny browar i piekarnia, obiekt obecnie nieczynny – wymaga remontu;

- dawny szpital klasztorny, przylegający do budynku bramnego, obecnie zamieszkały, wymaga remontu;

- dawna kancelaria klasztorna z początku XVIII w., obecnie zamieszkała;

- dawny dom oficjalistów klasztornych z początku XVIII w., obecnie zamieszkały;

- dawny dom rzemieślników klasztornych z początku XVIII w., obecnie zamieszkały;

- dawna wozownia – budynek jednokondygnacyjny;

- dawna stodoła, obecnie znajduje się tu Karczma Cysterska (Szlak Cysterski w Polsce. Historia...).

RATOWANIE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO LUBIĄŻA

W roku 1962 wojewódzki konserwator zabytków we Wrocławiu rozpoczął prace kompleksowe mające na celu ratowanie całego zespołu. Jednak ciągle brakowało pieniędzy, nie wystarczyło nawet na dokończenie prac zabezpieczających przed dalszym niszczeniem. Wiosną 1989 r. opracowano koncepcję, przygotowano dokumenty formalne, zainteresowano fundatorów i 9 września 1989 r. w Sądzie Gospodarczym w Warszawie zarejestrowano fundację o nazwie Fundacja Lubiąż (Fundacja...). Jako główny statutowy

cel swojej działalności Fundacja Lubiąż wyznaczyła sobie remont całego zabytkowego zespołu obiektów, jego adaptację do nowych potrzeb i przywrócenie mu dawnej świetności. Fundacja współpracuje z Muzeum Dom Śląski (Haus Schlesien) w Königswinter, które ją wspiera, a także organizuje wystawy poświęcone historii, kulturze i różnym przejawom życia mieszkańców Śląska.

W latach 1993–2011 dzięki staraniom Fundacji wykonano następujące prace remontowe i konserwatorskie:

- wzmocniono konstrukcję budynku klasztornego poprzez odciążenie obiektu i zainstalowanie 370 kotew, naprawiono więźby i pokryto nową dachówką dachy kompleksu głównego (pałac, klasztoru, kościoła oraz budynków gospodarczych);

- odrestaurowano reprezentacyjną Salę Książęcą i refektarz;

- zainstalowano nowe węzły sanitarne w pałacu;

- zaszklono okna, wykonano nowe schody w wieżach i położono posadzkę w kościele NMP;

- kontynuowane są prace konserwatorskie w bibliotece oraz w kaplicach św. Bernarda i św. Benedykta w kościele NMP (Fundacja...).

Skrzywanek za największe sukcesy związane z działaniem Fundacji uważa uratowanie budynku przed grożącą mu katastrofą budowlaną oraz rozpoczęte żmudne prace konserwatorskie. Najtrudniejszym zadaniem okazało się natomiast znalezienie przyszłej funkcji dla obiektu (Skrzywanek 2014, Wiczorek 2009, Wlezień). Skrzywanek stwierdza, że „[...] określenie funkcji dla Lubiąża wykracza poza decyzje Fundacji. Nie mówimy o małym dworku w parku, tylko o obiekcie, który przez znawców porównywany jest do Escorialu czy Wersalu. Obiekty, które w Polsce mogą dorównywać rangą Lubiążowi, to Zamek Królewski na Wawelu czy zamek krzyżacki w Malborku” (Wiczorek 2009). Dlatego kompleks mógłby być reprezentacyjną rezydencją najwyższych władz państwowych. Zakłada się także stworzenie centrum hotelowo-kongresowego oraz muzeum z zadaniem promocji i edukacji w zakresie historii klasztoru. Dzieje samej Fundacji Lubiąż są niemal tak burzliwe, jak zespołu klasztornego, głównie z powodów prawnych, politycznych i biznesowych (Skrzywanek 2014).

Dnia 20 września 2003 r. powołana została Rada Koordynacyjna Szlaku Cysterskiego w Polsce przy Prezesie Polskiej Kongregacji Zakonu Cysterskiego (Jankosz). Działania Rady to m.in.:

- współpraca ze Szlakiem Cysterskim na terenie Europy;
- ochrona dziedzictwa kulturowego cystersów na terenie Polski;
- promocja Szlaku Cysterskiego w Polsce;
- tworzenie spójnej polityki informacyjnej (strona internetowa www.szlakcysterski.org);
- informowanie o bieżących wydarzeniach i imprezach kulturalnych organizowanych na terenie obecnych i byłych klasztorów cysterskich (strona internetowa www.szlakcysterski.org).

Popularyzowaniem Lubiąża, w tym zabytków kompleksu pocysterskiego, zajmuje się od 2004 r. Stowarzyszenie Lubiąż. Celem Stowarzyszenia jest m.in.:

- rozpowszechnianie materiałów edukacyjnych dotyczących Lubiąża i okolic;
- podejmowanie działań zmierzających do ochrony zabytków i przyrody (np. Ekomuzeum Cysterskie);
- organizowanie i propagowanie lokalnej turystyki;
- szerzenie idei prozdrowotnych oraz rozwój sportu (Statut...).

Największą materialną pomoc dla ratowania byłego opactwa organizuje Fundacja Lubiąż. W latach 1989–2009 Fundacja zdobyła prawie 20 mln zł, z czego blisko połowa pochodzi od donatorów niepublicznych, a blisko 3 mln zł to pieniądze uzyskane przez Fundację, głównie ze sprzedaży biletów. Odbudowa kompleksu i nadanie mu nowej funkcji to w przybliżeniu koszt 300 mln zł (Skrzywanek 2014).

IMPREZY KULTURALNE ORGANIZOWANE NA TERENIE KOMPLEKSU KLASZTORNEGO W LUBIĄŻU

W wymienionych wcześniej obiektach kompleksu oraz na całym terenie zespołu organizowane są imprezy kulturalno-rozrywkowe,

które w swoich założeniach podkreślają cel związany z rewitalizacją obiektu. Wspaniałe wnętrza oraz kubatura obiektu w naturalny sposób pozwalają wytworzyć magię projektowanych widowisk. Wydarzenia te ożywiają Lubiąż, choć ich ranga artystyczna jest oczywiście różna. Dla koneserów muzyki w lubiąskim klasztorze, a dokładnie w Sali Książęcej oraz w restaurowanym kościele Wniebowzięcia NMP, odbywają się wybrane koncerty Międzynarodowego Festiwalu Oratoryjno-Kantatowego Wratislavia Cantans. W roku 2014 w klasztorze wystąpił światowej sławy wiolonczelista Giovanni Sollima (49. Festiwal...). Od kilku lat w Sali Książęcej lubiąskiego opactwa odbywają się koncerty oratoryjno-kantatowe, symfoniczne i kameralne, recitale wokalne i wiele innych imprez. Dla melomanów są to ważne wydarzenia i źródła silnych przeżyć (<http://www.wratislaviacantans.pl>...).

Festiwal Elektrycity adresowany jest do fanów muzyki elektronicznej – electro, house, techno. Odbywa się w pocysterskim opactwie w Lubiążu corocznie od 2006 r., za zgodą i przy współpracy konserwatora zabytków. Impreza stała się marką rozpoznawalną w Europie. Gościło na niej ponad 200 znaczących wykonawców z całego świata, a uczestniczyło w niej około 20 000 miłośników tej formy rozrywki. Jest to więc jedna z największych imprez kulturalnych w naszym kraju. Od 2014 r. festiwal trwa przez dwa dni, z noclegami na zorganizowanym polu namiotowym oraz gastronomią w formie barów i bufetów, także z piwem. Klimat, jaki panuje w mrocznym klasztorze, sprawia, że ludzie są dla siebie życzliwi i potrafią świetnie się bawić do samego rana. Muzyce towarzyszą tańce, często w efektownych kostiumach, a także wizualizacje laserowe, pokazy sztucznych ogni itp. (Osiał 2014).

W ostatni weekend sierpnia odbywają się w Lubiążu największe na Dolnym Śląsku i jedne z największych w Polsce dwuczęściowe inscenizacje historyczne „Oblężenie Klasztoru – Wojenne Tajemnice Lubiąża”. Są to rekonstrukcje walk między wycofującymi się z fabryki jednostkami niemieckimi a operującymi na terenie Dolnego Śląska oddziałami sowieckimi (Oblężenie...). Organizowane są tu także inne inscenizacje.

Stowarzyszenie Lokalnych Ośrodków Twórczych jest organizatorem największego w Polsce festiwalu kultury alternatywnej Slot Art Festival. Pięciodniowy program obejmuje koncerty odbywające się na wielu scenach, warsztaty z różnych dziedzin sztuki, wykłady, wystawy, projekcje filmowe, przedstawienia teatralne oraz happeningi. Pierwsza edycja festiwalu odbyła się w roku 1993 w miejscowości Stacze na Mazurach, kolejna – w Giżycku. W roku 2001 postanowiono przenieść imprezę do Lubiąży, gdzie na terenie pałacu opactwa cysterskiego odbywa się ona aż do tej pory i gromadzi co roku około 5000 uczestników (Slot Art Festival...).

Mniej znanym wydarzeniem mającym miejsce na terenie klasztoru w Lubiążu jest Korso Pałacowe – tradycyjny kiermasz kwiatów. Odbywa się on corocznie od 1997 r. w maju. Oprócz wystawy kwiatów i roślin ozdobnych impreza oferuje bogaty program artystyczny, turniej gmin, prezentacje regionalnych zespołów muzycznych, koncerty Filharmonii Wrocławskiej, stoiska promocyjne pobliskich gmin, giełdę staroci, wycieczki rowerowe Szlakiem Cystersów, żeglugę po Odrze, wyścigi wioślarskie oraz zwiedzanie całego kompleksu pałacowego (Osiał 2014).

WPŁYW IMPREZ KULTURALNYCH NA KONDYCJĘ KOMPLEKSU W LUBIĄŻU

Fakt przyjazdu kilkunastu tysięcy osób do Lubiąży jest wartością godną odnotowania. Można się spodziewać, że ich obecność w tym miejscu sprzyja identyfikacji z kompleksem byłego opactwa oraz odkrywaniu dziejów cystersów i samego obiektu. Poznając pośrednio miejsce i obiekt, goście stają się naturalnymi ambasadorami jego historii (Skrzywanek 2014). W sondażu przeprowadzonym wśród uczestników festiwalu Elektrocycy badani potwierdzają, że dzięki uczestnictwu w festiwalu mogli zwiedzić obiekty kompleksu klasztornego (73% odpowiedzi) i zapoznać się z jego historią. Z badań Osiał (2014) wynika, że poziom wiedzy uczestników na temat opactwa w Lubiążu wynosi niemal 60%.

Organizowane wydarzenia kulturalne mają jednak drugorzędne znaczenie dla od-

budowy kompleksu klasztornego, gdyż siła ich oddziaływania w tym zakresie nie jest duża. Fundacja Lubiąż w oczywisty sposób wykorzystuje te imprezy do promocji idei ratowania dawnego klasztoru i znalezienia dla niego nowej funkcji, choć sama Fundacja nie ma wystarczających możliwości ani środków finansowych, by organizować takie imprezy komercyjne (Skrzywanek 2014).

Celem omawianych wydarzeń jest promocja różnych form i rodzajów muzyki, tworzenie kultury alternatywnej, promocja środowisk lokalnych czy wreszcie czysta komercja. Imprezy, koncerty i festiwale to instytucje samodzielne, stanowiące przede wszystkim emanację aktywności i pracy środowisk, które je organizują. Umiejscowienie imprez w Lubiążu ma jednak charakter przypadkowy, wynika z kontaktów towarzyskich i może być dowolnie zmienione. Głównym powodem przyjazdu do Lubiąży są działania marketingowe, podejmowane przede wszystkim w mediach ogólnopolskich oraz na portalach internetowych (Skrzywanek 2014).

Badani uczestnicy festiwalu Elektrocycy za główny motyw swego udziału w imprezie podają świetną zabawę i dobre towarzystwo (ponad 70% ankietowanych uczestników). W dalszej kolejności wskazują oni na atmosferę panującą w dawnym opactwie (20% odpowiedzi). Pozostali uczestnicy (10%) wartości imprezy upatrują w prezentowanej muzyce. Opinia uczestników dotycząca turystyki i rewitalizacji kompleksu poprzez organizowane eventy jest niepokojąca, bowiem aż 70% z nich stwierdza, że masowe imprezy na terenie lubiąskiego kompleksu wpływają negatywnie na infrastrukturę klasztoru (Osiał 2014).

Wszelkie próby ratowania obiektu niweczy przede wszystkim jego ogrom. Sprawia on, że rewitalizacja wymaga ogromnych nakładów finansowych – setek milionów złotych. A oprócz dziedzictwa cysterskiego na Dolnym Śląsku (Henryków, Kamieniec Ząbkowicki, Krzeszów, Trzebnica) są jeszcze inne zabytkowe obiekty. W kwietniu 2014 r. przebywał w pocysterskim obiekcie prezydent Bronisław Komorowski. Zwiedził klasztor i wyjechał, nie pozostawiając obecnym nadziei, że wraz z ministrem kultury i dziedzictwa narodowego Bogdanem Zdrojewskim

ogłoszą program wsparcia dla Lubiąza (Wlezień). Niemniej należy przyznać, że obaj politycy pomogli pozyskać pewne środki na ten cel (Skrzywanek 2014).

„Barokowy klasztor był apoteozą władzy Habsburgów i potęgi Kościoła katolickiego. Może potęgę Kościoła udałoby się wpisać do naszego dziedzictwa narodowego, ale nie apoteozę Habsburgów, tym bardziej że była to dynastia biorąca udział w rozbiorach Polski”. Słowa te wypowiedział Paweł Skrzywanek w wywiadzie dla Hanny Wieczorek z *Gazety Wrocławskiej*, wskazując hipotetyczne przyczyny niechęci kolejnych władz polskich do konsekwentnego zajmowania się restaurowaniem klasztoru (Wieczorek 2009).

Wielkość lubiąskiego kompleksu wiąże się też z problemem funkcji, jakie może on spełniać po rewitalizacji. Niewielu jest inwestorów, którzy po wyłożeniu swojego kapitału byłiby w stanie ten obiekt utrzymać i jeszcze wygenerować zysk. Na pewno nie należą do nich organizatorzy imprez kulturalnych odbywających się w Lubiązu. Pozostaje więc Lubiąż ważnym i atrakcyjnym zabytkiem na trasie Szlaku Cysterskiego oraz – poza królewskim Wawelem – największą nekropolią Piastów (Wieczorek 2009).

WNIOSKI

Niech powyższe rozważania zakończy kilka uwag z nich wynikających, a związanych losom cysterskiego zespołu klasztorowego w Lubiązu.

Po pierwsze, imprezy kulturalne organizowane na terenie kompleksu nie mają i nie mogą mieć istotnego wpływu na proces rewitalizacji tego obiektu.

Po drugie, uczestnicy różnych wydarzeń kulturalnych organizowanych w zespole klasztornym w Lubiązu nie przyjeżdżają do obiektu inspirowani jego wartością.

Po trzecie, imprezy w Lubiązu promują miejscowość i istniejące tu zabytki, a tym samym mają istotny wpływ na rozwój turystyki w tej okolicy.

ZAŁĄCZNIK

OBIEKTY PROWADZONE PRZEZ OJCÓW CYSTERSÓW W POLSCE

Opactwa funkcjonujące:

– Kraków Mogiła – siedziba ojca prezesa Kongregacji Cystersów w Polsce,

– Wąchock,

– Jędrzejów,

– Szczyrzyc.

Klasztory zależne – przeoraty:

– Henryków – przeorat opactwa w Szczyrzycu,

– Oliwa – przeorat opactwa w Szczyrzycu,

– Szklane Domy – przeorat opactwa w Krakowie Mogile,

– Sulejów – przeorat opactwa w Wąchocku.

Cysterskie miejsca odnowy duchowej:

– Trybsz – placówka duszpasterska opactwa w Krakowie Mogile,

– Czarna Góra – placówka duszpasterska opactwa w Krakowie Mogile,

– Jodłownik – placówka duszpasterska opactwa w Szczyrzycu,

– Winniki – placówka duszpasterska opactwa w Wąchocku.

Obiekty pocysterskie przedstawiono w tabeli 1.

Tab. 1. Obiekty pocysterskie w Polsce

Klasztory męskie	Klasztory żeńskie
Bierzwnik	Cedynia
Bledzew	Chełmno
Bukowo Morskie	Koszalin
Byszewo	Marianowo
Gościkowo-Paradyż	Ołobok
Jemielnica	Owińska
Kamieniec Ząbkowicki	Pęczycze
Kołbacz	Recz
Koprzywnica	Szczecin
Koronowo	Toruń
Krzeszów	Trzcianko
Ląd	Trzebnica
Lubiąż	Wolin
Ludźmierz	Żarnowiec
Łekno	
Mironice	
Obra	
Pelplin	
Przemęt	
Rudy	
Szpetal	
Wągrowiec	
Wieleń	
Zemsko	

Źródło: Szlak Cysterski w Polsce. Lubiąż...

BIBLIOGRAFIA

49. Festiwal Wratislavia Cantans. Dokładny program (2014) <http://www.wroclaw.pl/49-festiwal-wratislavia-cantans-znany-program> [dostęp: 15.05.2015].
- Antczak J. (2009), Michael, Welcome to Lubiąż, *Gazeta Wrocławska*, <http://www.gazetawrocławska.pl/artukul/139318,michael-welcome-to-lubiaz,1,id,t,sa.html> [dostęp: 16.04.2014].
- Bonek T., Ringart M. (2012), Lubiąż. Mroczne tajemnice opactwa, Agencja Reklamowa Wania, Wrocław.
- Fundacja Lubiąż, <http://www.fundacjalubiaz.org.pl/> [dostęp: 16.04.2014].
- Jankosz K., Idea Szlaku Cysterskiego i jego przebieg w Polsce, http://www.mogila.cystersi.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=187:idea-szlaku-cysterskiego-i-jego-przebieg-w-polsce&catid=69:kongregacja-cystersow-szlak-cyst&Itemid=141 [dostęp: 16.04.2014].
- Oblężenie Klasztoru – Wojenne Tajemnice Lubiąza 2014 (2014) <http://www.wolow.pl/601/oblezenie-klasztoru-wojenne-tajemnice-lubiaz-2014/> [dostęp: 16.04.2014].
- Opactwo Cystersów w Lubiązu, http://pl.wikipedia.org/wiki/Opactwo_Cysters%C3%B3w_w_Lubi%C4%85%C5%BCu [dostęp: 16.04.2014].
- Osiał O. (2014) Pocysterski Kompleks Klasztorny w Lubiązu – turystyka kulturowa, eventy światowe, praca licencjacka, WSB, Wrocław.
- Skrzywanek P. (2014) Informacje przekazane podczas wywiadu swobodnego przeprowadzonego przez autora artykułu.
- Slot Art Festival 2010 już niebawem! (2010) <http://www.mmwroclaw.pl/331762/slot-art-festival-juz-niebawem> [dostęp: 16.04.2014].
- Sołdek R.M., Skrzywanek P. (2009), Opactwo Cysterskie w Lubiązu, c2, Wrocław.
- Statut Stowarzyszenia Lubiąż, <http://www.lubiaz.pl/organizacje/sl/statut> [dostęp: 16.04.2014].
- Szlak Cysterski w Polsce. Historia Zakonu w Europie, http://www.szlakcysterski.org/?pokaz=o_cystersach&tytul=historia_zakonu_w_europie&artykul=tak [dostęp: 16.04.2014].
- Szlak Cysterski w Polsce. Lubiąż, http://www.szlakcysterski.org/?pokaz=obiekty_cysterskie&id=36 [dostęp: 16.04.2014].
- Wieczorek H. (2009) Paweł Skrzywanek: Lubiąż to nie mały dworek, <http://www.gazetawrocławska.pl/artukul/164478,pawel-skrzywanek-lubiaz-to-nie-maly-dworek,id,t.html> [dostęp: 16.04.2014].
- Wlezień T., Prezydent wpadł do Lubiąza, <http://pierwszyzbrzegu.pl/wiadomoci/wolow/1271-prezydent-wpadl-do-lubiaz.html> [dostęp: 15.05.2015].

Praca wpłynęła do Redakcji: 10.07.2015
Praca została przyjęta do druku: 02.09.2015

Adres do korespondencji:

Wojciech Wiesner
Katedra Rekreacji
Akademia Wychowania Fizycznego
al. I.J. Paderewskiego 35
51-612 Wrocław
e-mail: wojciech.wiesner@awf.wroc.pl